

Informatie- en Observatiebundel – Didactische stage 3 - Bewegingsopvoeding

Inleiding

Sedert zeventien jaar is er in elke basisschool een leermeester lichamelijke opvoeding die de kleuters twee uur bewegingsopvoeding aanbiedt. Deze situatie zorgt er voor dat de kleuters extra stimulansen krijgen om hun bewegingsmogelijkheden te ontdekken en verder te ontwikkelen. Doch voor een student die de Educatieve bachelor in het kleuteronderwijs volgt en stage loopt is het vaak moeilijk om tijdig de nodige informatie te verzamelen om een bewegingsaanbod inhoudelijk voor te bereiden.

De kleuterleider verwijst de student vaak naar de leermeester L.O. om specifieke gegevens in verband met bewegingsactiviteiten te weten te komen. Soms is deze niet aanwezig op de school als de student komt observeren of participeren. En dit leidt tot vervelende situaties voor alle partijen.

Het is de verantwoordelijkheid van de student om contact op te nemen met de leermeester L.O.. Hij moet hem minstens éénmaal gezien/gesproken hebben.

Het is van het grootste belang dat de student uitlegt dat hij stage loopt in de school en dat hij ook ervaring moet opbouwen i.v.m. bewegingsopvoeding bij kleuters.

Tijdens het gesprek probeert de student de observatiebundel ofwel samen met de leermeester L.O. in te vullen ofwel spreekt hij een tijdstip af wanneer hij de bundel ingevuld terug kan krijgen. Hij benadrukt het belang van de gegevens uit de bundel. Ze zijn noodzakelijk om zich voor te bereiden op bewegingsactiviteiten tijdens de periode werkplekleren en de actieve stage.

De student brengt ook het stagewebsite ter sprake want daar staat het doel, de verwachtingen van het werkplekleren en de actieve stage in vermeld, deze zijn namelijk verschillend per hogeschool.

Aan de leermeester L.O. vraag ik, als docent bewegingsopvoeding, of het mogelijk is om de observatievragen in deze bundel in te vullen en aan de student of kleuterleider terug te bezorgen. Misschien is het mogelijk dit samen met de student in te vullen zodat toelichtingen, verduidelijkingen vanuit beide partijen gegeven kunnen worden. Ik denk bijvoorbeeld aan praktische afspraken i.v.m. materiaal- en ruimtegebruik, kledij, ...

Informatie- en Observatiebundel – Didactische stage 3 - Bewegingsopvoeding

Observatievragen

In elke stageschool zijn er een aantal elementaire vragen die moeten gesteld worden in verband met bewegingsopvoeding. Dit helpt om de beginsituatie deels in te schatten en activiteiten zo goed mogelijk voor te bereiden.

Dit is een leidraad, dus zeker niet volledig. Het is een hulpinstrument dat de student naast zich kan leggen bij het voorbereiden van de activiteiten bewegingsopvoeding.

TIP: gebruik evt. ook de lijst 'Afspraken in de stageschool voor bewegingsopvoeding' p 6.

- ☐ **WAAR:** In welke ruimtes kan bewegingsopvoeding worden aangeboden?
 - (eigen) klaslokaal
 - refter
 - turnzaal
 - sporthal
 - gang
 - overdekte speelzaal/speelplaats
 - andere: ...
- ☐ **WIE:** Wie biedt de bewegingsopvoeding aan?
 - de kleuterleider
 - de leermeester lichamelijke opvoeding.
- ☐ **WANNEER:** Op welke momenten wordt er bewegingsopvoeding aangeboden?
 - aantal keer
 - wanneer + waar
 - duur van de activiteit (enkel de tijd van actief bezig zijn).
- ☐ **HOE:** Welke materialen (+ aantal) zijn aanwezig in de diverse ruimtes waar er bewegingsopvoeding wordt aangeboden?

TIP: gebruik evt. de 'Chicklist materialen', p 9.

 - grote materialen: Zweedse bank; wandrek; klimtoren; valmat; mat; ...
 - kleine materialen: hoepels; houten blokken; ballen; ...
 - andere: ...
- ☐ **AANTAL:** Hoeveel kleuters zitten in de klas? totaal ... (...jongens, ...meisjes).
- ☐ **PROBLEMEN:** Zijn er kleuters die problemen hebben waardoor ze beperkt zijn in hun bewegen? (noteer ook wie)
 - lichamelijke: ziekte, slecht zicht, slecht gehoor, hartpatiënt, astma, ...
 - verminderde verbale capaciteiten: zich slecht kunnen uitdrukken, nood aan herhaling kernwoorden na uitleg van een activiteit bij kleuters die moeilijk de Nederlandse taal begrijpen, ...
 - andere opmerkingen: ...

Informatie- en Observatiebundel – Didactische stage 3 - Bewegingsopvoeding

☐ **ANDERE BELANGRIJKE WEETJES:**

- kunnen de kleuters materiaal helpen klaarzetten/opruimen: ja / nee
- zijn de kleuters gewoon van in duo's te werken: ja / nee
- zijn er vaste afspraken die altijd terug komen tijdens bewegingsopvoeding: zo ja, welke?
- andere: ...

☐ **VOOR DE SPECIFIEKE BEWEGINGSACTIVITEITEN**

TIP: noteer eventueel de evolutie, van september tot juni maken de kleuters 'reuzensprongen'.

✓ **Om een tikspel te kunnen aanbieden**

- Welk soort tikspelen hebben de kleuters reeds gespeeld? Noteer de moeilijkste categorie.
- Noteer de naam van de reeds 'gekende' tikspelen.
- Kunnen de kleuters zich reeds goed houden aan gemaakte afspraken en regels?
- Wie reeds wel, wie heeft het nog moeilijk?

✓ **Om een balspel te kunnen aanbieden**

- Hoe is de oog-hand-coördinatie van de meeste kleuters. Hoe hanteren ze een bal?
 - *rollen
 - *vangen
 - *werpen
 - *stuiten
 - *gericht werken
 - *...
- De kleuters werken voor het oefenen van deze vaardigheden vooral:
 - *individueel
 - *per twee, noteer wie met wie
 - *in groepen, noteer de groepsgrootte en de manier van organiseren
- Welke balspelen hebben de kleuters reeds gespeeld?

✓ **Welke materialen kan je gebruiken voor een bewegingslandschap of een bewegingsomloop?**

Noteer eventueel waar je ze moet halen.

TIP: gebruik evt. de 'Checklist basisbewegingen', p 7.

- Welke basisbewegingen verlopen nog moeizaam, noteer eventueel de evolutie:
 - *klimmen
 - *klauteren
 - *kruipen
 - *rollen
 - *stappen
 - *lopen
 - *springen: ver, diep, hoog
 - *evenwicht bewaren.
- Welke materialen werden reeds aangeboden tijdens het observeren?
- Welke bewegingservaringen hebben de kleuters daarop/-mee/-aan?

Informatie- en Observatiebundel – Didactische stage 3 - Bewegingsopvoeding

✓ **Om een bewegingshoek te kunnen inrichten**

- Is er een mogelijkheid om een speelwerkplek met bewegingsaccenten in te richten in de klas? Ja / nee.
- Welke materialen werden reeds aangeboden in de speelwerkplek met bewegingsaccenten?
- Waarom is het niet haalbaar om een speelwerkplek met bewegingsaccenten in te richten?
- Zijn er alternatieven mogelijk?
- Heeft de leermeester L.O. reeds voorbereidend gewerkt aan de bewegingshoek in de grote ruimte, ofwel: met de materialen, de bewegingen, de werkvormen, ...

✓ **Om te werken in groepen buiten de klas**

- Zijn de kleuters vertrouwd met de organisatievorm: een golfvorm, een atelier, hoekenwerk, kleine groepen, in duo's, ...
- Wat zijn de afspraken om te komen tot deze organisatievorm? M.a.w. kunnen de kleuters dit zelfstandig, met visuele ondersteuning, of verbaal gestuurd?

Aandachtspunten bij het aanbieden van geleid spel

*** Voor alle tikspelen:**

- ✓ terreinafbakening: op voorhand en efficiënt; indien ter plaatse moet gebeuren: contact houden met de kleuters door taal of oogcontact
- ✓ opstelling van de kleuters: efficiënt, in functie van het aantal kleuters en het gekozen spel
- ✓ instructie: kort en duidelijk met verbaal en visueel voorbeeld op niveau van de kleuters
- ✓ het spel aanbrengen in verschillende stappen, dit zijn de begeleidingsstappen met een onmiddellijk doe-moment (proefspel) voor de kleuters
- ✓ waardering van de kleuters helpt spelinzicht bevorderen bij de kleuters.

*** Voor de basistikspelen:**

- ✓ de inkleding van het spel (wolf, poes, reus, ...) is heel belangrijk;
- ✓ op een duidelijk afgesproken teken (verwittiging/reactie van de tikker/bevel/....) teruglopen naar een veilig punt van de uitgang (beginopstelling).

*** Voor de overlooptikspelen:**

- ✓ overlopen mag pas na het geven van een afgesproken teken door de leid(st)er
- ✓ tot waar wordt overgelopen?
- ✓ verschillende keren herhalen (op tempo, vlug na elkaar).

*** Voor de balspelen:**

- ✓ Zie 'voor alle tikspelen'.
- ✓ + opstelling van de kleuters: efficiënt in functie van het aantal kleuters en het gekozen spel; gebruik maken van visuele hulpmiddelen: kruisjes, lijnen, hoepels,...om de kleuters te plaatsen in een kring, op een rij, te verdelen in groepen, ...

Informatie- en Observatiebundel – Didactische stage 3 - Bewegingsopvoeding

*** Bij het aanbieden van een bewegingsomloop:**

- ✓ een demonstratie (non-verbaal) door een volwassene terwijl de opdrachten worden verwoord, helpt de kleuters om te weten welke bewegingsvormen moeten worden opgelegd;
- ✓ het beginnen aan de omloop wordt gekozen i.f.v. de vertrouwdheid van de kleuters met en de haalbaarheid voor de begeleider, ofwel op één plaats ofwel verdeeld in groepen in de ruimte.

Noot:

- *Gezien de beperkte tijd voor de student bij het aanbieden van een bewegingsactiviteit kan medewerking gevraagd worden van de leermeester L.O. om materialen op te bouwen/op te bergen. Er wordt aangedrongen bij duo's studenten op een stageschool om samen tot een oplossing te komen.*
- *Een bewegingsactiviteit wordt steeds ingeleid (dit is geen letterlijke opwarming van de spieren) en met een rust- en/of ademhalingsmoment afgesloten.*

Informatie- en Observatiebundel – Didactische stage 3 - Bewegingsopvoeding

Checklist afspraken in de stageschool voor bewegingsopvoeding

- ☐ kledij van de begeleider
noteer: ...
- ☐ kledij van de kleuters
noteer: ...
- ☐ aan- en uitkleden
noteer: ...
tijdsraming: ...
- ☐ opbergen kledij
noteer: ...
- ☐ plaatsen van tassen
noteer: ...
- ☐ verzamelen vóór/na de activiteit
 - ✓ wat zegt de begeleider: ...
 - ✓ wat zag jij tijdens de observatiemomenten: ...
 - ✓ hoe veel tijd neemt dit in beslag: ...
- ☐ toiletbezoek
noteer: ...
indien klassikaal, noteer het tijdsbestek: ...
- ☐ E.H.B.O.
 - ✓ wie is verantwoordelijk: ...
 - ✓ waar is het materiaal: ...
- ☐ muziekinstallatie
 - ✓ aanwezig: ja/nee
 - ✓ waar: ...
- ☐ andere vaste rituelen/gebruiken, noteer...

NOTEER per geobserveerde activiteit bewegingsopvoeding het reële tijdsbestek

- bewegingsmoment 1:
- bewegingsmoment 2:

Informatie- en Observatiebundel – Didactische stage 3 - Bewegingsopvoeding

Checklist basisbewegingen

- ☐ afspringen
- ☐ balanceren
- ☐ diepspringen
- ☐ draaien
- ☐ dragen
- ☐ duikelen
- ☐ duwen
- ☐ gaan: voeten – handen en voeten
- ☐ galopperen
- ☐ glijden: buik – rug – zitvlak
- ☐ hangen
- ☐ hazensprongen
- ☐ heffen
- ☐ hinkelen
- ☐ hinken: rechtervoet – linkervoet
- ☐ hoogspringen
- ☐ huppelen
- ☐ huppen
- ☐ hurksprongen
- ☐ klauteren
- ☐ klimmen
- ☐ kruipen
- ☐ loopsprongen maken
- ☐ lopen
- ☐ opspringen
- ☐ rollen: rond de lengte as – rond de breedte as
- ☐ schommelen
- ☐ schuiven
- ☐ slingeren
- ☐ sluipen: buik – rug
- ☐ stappen
- ☐ stuiten
- ☐ trekken
- ☐ vangen
- ☐ verspringen
- ☐ wendsprongen
- ☐ werpen
- ☐ zwaaien
- ☐ andere: ...

Informatie- en Observatiebundel – Didactische stage 3 - Bewegingsopvoeding

Checklist hanteervormen

- ☐ aantikken: met beide handen – de voorkeurshand – de niet-voorkeurshand
met beide voeten – de voorkeursvoet – de niet-voorkeursvoet
met een voorwerp
- ☐ drijven: met de voorkeursvoet – de niet-voorkeursvoet
- ☐ rollen: met twee handen – de voorkeurshand – de niet-voorkeurshand
- ☐ schoppen: met de voorkeursvoet – de niet-voorkeursvoet
- ☐ schuiven: met de voorkeurshand – de niet-voorkeurshand
met de voorkeursvoet – de niet-voorkeursvoet
- ☐ stoppen: met beide handen – de voorkeurshand – de niet-voorkeurshand
met beide voeten – de voorkeursvoet – de niet-voorkeursvoet
met een ander lichaamsdeel: ...
- ☐ stuiten: met beide handen – de voorkeurshand – de niet-voorkeurshand
- ☐ vangen: met beide handen – de voorkeurshand – de niet-voorkeurshand
- ☐ wegduwen: met beide handen – de voorkeurshand – de niet-voorkeurshand
met beide voeten – de voorkeursvoet – de niet-voorkeursvoet
met een voorwerp
- ☐ wegslaan: met de voorkeurshand – de niet-voorkeurshand
met een voorwerp ...
- ☐ wegstampen: met de voorkeursvoet – de niet-voorkeursvoet
- ☐ werpen: met beide handen – de voorkeurshand – de niet-voorkeurshand
met een voorwerp: ...
- ☐ andere: ...

Informatie- en Observatiebundel – Didactische stage 3 - Bewegingsopvoeding

Checklist materialen

- ☐ de (fiets)band(en)
- ☐ de bezemsteel
- ☐ de bok
- ☐ de boombalk
- ☐ de evenwichtbalk
- ☐ de fietsvelg
- ☐ de glijbaan: in de klas of in een andere ruimte, noteer waar ...
- ☐ de hoepel(s)
- ☐ de kast: één kastdeel – ... aantal kastdelen
- ☐ de kegel(s)
- ☐ het klimkader: in de klas of in een andere ruimte, noteer waar ...
- ☐ de krant: één krantenvel – ... aantal krantenvellen
- ☐ de kubus evt. met bewegingspictogrammen
- ☐ de ladder
- ☐ de landingsmat: dik – dun / één mat – ... aantal matten
- ☐ het lint
- ☐ de loopklos(sen)
- ☐ de mini-trampoline
- ☐ de modulusblok(ken): balk – cilinder – kubus – piramide – wielvorm – ...
- ☐ het paard
- ☐ de pittenzak(ken)
- ☐ een plank
- ☐ de rekstok
- ☐ de ringen
- ☐ de stapsteen
- ☐ de stoel(en)
- ☐ de tafel
- ☐ de trapezoïde(n)
- ☐ het (klim)touw, de touwen
- ☐ de touwladder(s)
- ☐ het wandrek(ken)
- ☐ de wiebelplank: in de klas of in een andere ruimte, noteer waar ...
- ☐ de Zweedse bank(en): breed deel – smal deel / op de grond – verhoogd
- ☐ het Zweeds kader
- ☐ andere: ...